

On Sobriety (Greek)

Philo of Alexandria

tr. Greek text (Cohn-Wendland)

Plato Scroll · plato-scroll.netlify.app

ΤΑ ΠΕΡΙ μέθης καὶ τῆς ἐπομένης αὐτῇ γυμνότητος εἰρημένα τῷ νομοθέτῃ διεξεληλυθότες πρότερον ἀρξώμεθα τοῖς λεχθεῖσι τὸν ἐξῆς προσαρμόττειν λόγον· περίεστι τοῖνυν ἐν τοῖς χρησιμοῖς ἀκόλουθα τάδε· «ἐξένηψε δὲ Νῶε ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος» (Gen. 9, 24).

τὸ νήφειν οὐ μόνον ψυχᾷς ἀλλὰ καὶ σώμασιν ὠφελιμώτατον ἀνωμολόγηται· τὰς τε γὰρ ἐξ ἀμέτρου πλησμονῆς γινομένης νόσους ἀπωθεῖται καὶ τὰς αἰσθήσεις πρὸς ἄκρας ὀξύτητος ἀκονᾷ καὶ ὅλα μέντοι τὰ σώματα οὐκ ἔἴ βαρυνόμενα πίπτειν, ἀλλ' ἐξαίρει καὶ ἐπικουφίζει καὶ πρὸς τὰς οἰκείους ἐνεργείας ἀνακαλεῖ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἐτοιμότητα ἐντίκτον· καὶ συνόλως ὅσων δημιουργὸς κακῶν ἢ μέθῃ, τοσούτων ἔμπαλιν ἀγαθῶν τὸ νηφάλιον.

ὁπότ' οὖν καὶ σώμασιν, οἷς ἡ οἴνου πόσις οἰκεῖον, λυσιτελέστατον τὸ νήφειν, οὐ πολὺ μᾶλλον ψυχᾷς, ὧν φθαρτὴ τροφὴ πᾶσα ἀλλότριον; νηφούσης γὰρ διανοίας τί τῶν παρὰ ἀνθρώποις μεγαλειότερον; τίς δόξα; τίς πλοῦτος; τίς δυναστεία; τίς ἰσχύς; τί τῶν πάντων ὅσα θαυμάζεται; φέρε μόνον τὸ ψυχῆς ὄμμα ὅλον ἰσχυῖσαι δι' ὅλων διοιχθῆναι καὶ μηδὲν οἷα ὑπὸ ῥεύματος συγχυθῆναι μέρος ἢ καταμῦσαι· τότε γὰρ μάλιστα ὀξυωπῆσαν, σύνεσιν καὶ φρόνησιν αὐτὴν ἐμβλέπον, τοῖς νοητοῖς ἀγάλμασιν ἐντεύξεται, ὧν ἡ θέα ψυχαγωγοῦσα πρὸς οὐδὲν ἔτι τῶν αἰσθητῶν ἀπονεύειν ἑάσει.

καὶ τί θαυμάζομεν, εἰ τῷ νηφαλίῳ τῆς ψυχῆς καὶ βλέποντι ὀξυωπέστατα τῶν γένεσιν λαχόντων μηδὲν ἐστιν ἰσότημον; καὶ γὰρ οἱ τοῦ σώματος ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ αἰσθητὸν φῶς περιττῶς πρὸς ἡμῶν πάντων τετίμηται· πολλοὶ γοῦν τῶν τὰς ὄψεις ἀποβαλόντων καὶ τὸ ζῆν

ἐκουσίως προσαπέβαλον κουφότερον κακὸν πηρώσεως θάνατον εἶναι δικάσαντες ἑαυτοῖς.

ὅσῳ τοίνυν ψυχῇ σώματος κρείττων, τοσούτῳ καὶ νοῦς ὀφθαλμῶν ἀμείνων· ὃς εἴπερ ἀπήμων εἶη καὶ ἀζήμιος πρὸς μηδενὸς τῶν μέθην παράφορον ἐργαζομένων ἀδικημάτων ἢ παθῶν πιεσθεῖς, ὑπνω μὲν ἀποτάσσεται λήθην καὶ ὄκνον ἐμποιοῦντι τῶν πρακτέων, ἐγρήγορσιν δὲ ἀσπασάμενος πρὸς τὰ θέας ἄξια πάντα ὀξυδορκήσει, μνήμαις μὲν ὑποβαλλούσαις ἐγειρόμενος, πράξεισι δὲ τοῖς γνωσθεῖσιν ἐπομέναις χρώμενος.

Τοῦ μὲν δὴ νήφοντος κατάστασις ἐστὶ τοιαύτη. «νεώτερον» δ' ὅταν φῇ «υἰόν», οὐχ ἡλικίας ὄνομα ἀναγράφει, νεωτεροποιίαν δὲ ἀγαπῶντος ἐμφαίνει τρόπον διάθεσιν. ἐπεὶ πῶς ἂν ἢ τὰ ἀθέατα κατιδεῖν παρὰ νόμον καὶ δίκην ἐβιάσατο ἢ ἐκλαλῆσαι τὰ ὀφείλοντα ἡσυχάζεσθαι ἢ εἰς τούμφανες προενεγκεῖν τὰ δυνάμενα οἴκοι συσκιάζεσθαι καὶ τοὺς ψυχῆς ὅρους μὴ ὑπερβαίνειν, εἰ μὴ νεωτέρων πραγμάτων ἥπτετο γελῶν τὰ ἑτέροις συμπίπτοντα, δέον ἐπιστένειν καὶ μὴ χλευάζειν ἐφ' οἷς εἰκὸς ἦν καὶ εὐλαβούμενον τὸ μέλλον σκυθρωπάζειν;

πολλαχοῦ μέντοι τῆς νομοθεσίας καὶ τοὺς ἡλικία προήκοντας νέους καὶ τοὺς μηδέπω γεγηρακότας ἔμπαλιν ὀνομάζει πρεσβυτέρους, οὐκ εἰς πολυετίαν ἀφορῶν ἢ βραχὺν καὶ μήκιστον χρόνον, ἀλλ' εἰς ψυχῆς δυνάμεις κινουμένης εὖ τε καὶ χεῖρον·

τὸν γοῦν Ἰσμαὴλ εἰκοσαετίαν ἤδη που βεβιωκότα σχεδὸν κατὰ τὴν πρὸς τὸν ἐν ἀρεταῖς τέλειον Ἰσαὰκ σύγκρισιν ὀνομάζει παιδίον· «ἔλαβε» γάρ φησιν «ἄρτους καὶ ἀσκὸν ὕδατος καὶ ἔδωκεν Ἀγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ὦμον καὶ τὸ

παιδίου», ἡνίκα αὐτοὺς οἴκοθεν Ἀβραὰμ ἐξέπεμψε, καὶ πάλιν «ἔρριψε τὸ παιδίον ὑποκάτω μιᾶς ἐλάτης», καὶ «οὐ μὴ ἴδω τὸν θάνατον τοῦ παιδίου» (Gen. 21, 14-16)· καίτοι πρὸ μὲν τῆς γενέσεως Ἰσαὰκ τρισκαίδεκα γεγονὼς ἐτῶν Ἰσμαὴλ περιτέμνεται (Gen. 17, 25), περὶ δὲ τὴν ἐπταέτιν ἡλικίαν παυσαμένου τῆς ἐν γάλακτι τροφῆς ἐκείνου τῷ τὴν ἐν παιδιαῖς ἰσότητα φέρεσθαι νόθος γνησίῳ φυγαδεύεται σὺν τῇ τεκούσῃ.

ἀλλ' ὅμως παιδίον νεανίας ὢν ἤδη καλεῖται ὁ σοφιστὴς ἀντεξεταζόμενος σοφῶ· σοφίαν μὲν γὰρ Ἰσαὰκ, σοφιστεῖαν δὲ Ἰσμαὴλ κεκλήρωται, ὥς, ἐπειδὰν ἐκάτερον χαρακτηρίζωμεν, ἐν τοῖς ἰδίᾳ λόγοις ἐπιδείκνυμεν. ὃν γὰρ ἔχει λόγον κομιδῇ νήπιον παιδίον πρὸς ἄνδρα τέλειον, τοῦτον καὶ σοφιστὴς πρὸς σοφὸν καὶ τὰ ἐγκύκλια τῶν μαθημάτων πρὸς τὰς ἐν ἀρεταῖς ἐπιστήμας.

καὶ ἐν ᾧδῃ μέντοι μείζονι τὸν λεῶν ἅπαντα, ὁπότε νεωτερίζοι, τὸ τῆς ἄφρονος καὶ νηπίας ὄνομα ἡλικίας, τέκνα, καλεῖ· «δίκαιος» γὰρ φησι «καὶ ὁσιος ὁ κύριος· ἡμαρτον οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά· γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; οὕτως λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός;» (Deut. 32, 4-6).

οὐκοῦν τέκνα ἐναργῶς ὠνόμακε τοὺς μώμους ἔχοντας ἄνδρας ἐν ψυχῇ καὶ μωρία καὶ ἀνοία τὰ πολλὰ σφαλλομένους ἐν ταῖς κατὰ τὸν ὀρθὸν βίον πράξεσιν, οὐκ εἰς τὰς ἐν παισὶ σώματος ἡλικίας ἀπιδών, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς διανοίας ἀλόγιστον καὶ πρὸς ἀλήθειαν βρεφῶδες.

οὕτως μέντοι καὶ Ῥαχήλ, ἡ σώματος εὐμορφία, νεωτέρα Λείας, τοῦ κατὰ ψυχὴν κάλλους, ἀναγράφεται· ἡ μὲν γὰρ θνητή, τὸ δ' ἐστὶν ἀθάνατον, καὶ ὅσα μέντοι τίμια πρὸς

αἰσθησιν, ἐνὸς μόνου τοῦ κατὰ ψυχὴν κάλλους ἀτελέστερα. οἷς ἀκολουθεῖ καὶ τὸν Ἰωσήφ νέον τε καὶ νεώτατον αἰεὶ λέγεσθαι· καὶ γάρ, ὅταν ἐπιστατῇ τῆς ποιμνῆς μετὰ τῶν νόθων ἀδελφῶν, νέος προσαγορεύεται (Gen. 37, 2), καὶ ὅταν εὕχεται ὁ πατὴρ αὐτῷ, φησὶν· «υἱὸς ἠὺξημένος νεώτατος πρὸς μὲ ἀνάστρεψον» (Gen. 49, 22).

οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ τῆς περὶ τὸ σῶμα ἀπάσης ὑπέρμαχος δυνάμεως καὶ ὁ τῆς τῶν ἐκτὸς ἀφθονίας ἀκολάκευτος ἐταῖρος, ὁ τῆς πρεσβυτέρας ψυχῆς πρεσβύτερον καὶ τιμιώτερον ἀγαθὸν μήπω τέλειον εὐρημένους. εἰ γὰρ εὕρητο, κἂν ὅλην Αἴγυπτον ἀμεταστρεπτὶ φεύγων ὥχετο· νυνὶ δὲ ἐπὶ τῷ τρέφειν αὐτὴν καὶ τιθηνοκομεῖν μάλιστα σεμνύνεται, ἥς τὸ μάχιμον καὶ ἡγεμονεῦον ὅταν ἴδῃ ὁ ὀρῶν καταπεποντωμένον καὶ διεφθαρμένον, ὕμνον εἰς τὸν θεὸν ᾄδει.

νέος μὲν οὖν τρόπος ὁ μήπω δυνάμενος μετὰ τῶν γνησίων ἀδελφῶν ποιμαίνειν, τὸ δ' ἐστὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀλόγου φύσεως ἄρχειν τε καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀλλ' ἔτι μετὰ τῶν νόθων, <οἷς> τὰ δοκῇσει πρὸ τῶν γνησίων καὶ τῷ εἶναι παραριθμουμένων <ἀγαθῶν> τετίμηται.

νεώτατος δέ, κἂν ἐπίδοσιν καὶ αὔξησιν πρὸς τὸ ἄμεινον λάβῃ, παρὰ τῷ τελείῳ νενόμισται μόνον ἀγαθὸν ἡγουμένῳ τὸ καλόν· οὗ χάριν προτρέπων φησί· «πρὸς μὲ ἀνάστρεψον,» ἴσον τῷ πρεσβυτέρας γνώμης ὀρέχθητι, μὴ πάντα νεωτέριζε, ἥδη ποτὲ τὴν ἀρετὴν δι' αὐτὴν μόνην στέρξον, μὴ καθάπερ παῖς ἄφρων τῇ τῶν τυχηρῶν λαμπρότητι περιαυγαζόμενος ἀπάτης καὶ ψευδοῦς δόξης ἀναπίμπλασο.

ὥς μὲν τοίνυν πολλαχοῦ νέον οὐκ εἰς τὴν σώματος ἀκμήν, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχῆς νεωτεροποιίαν ἀφορῶν εἴωθε καλεῖν, ἐπιδέδεικται. ὥς δὲ καὶ πρεσβύτερον οὐ τὸν γῆρα κατεσχημένον, ἀλλὰ τὸν γέρωσ καὶ τιμῆς ἄξιον ὀνομάζει, δηλώσομεν.

τίς οὖν ἀγνοεῖ τῶν ἐντετυχηκότων ταῖς ἱερωτάταις βίβλοις, ὅτι σχεδὸν τῶν προγόνων ἑαυτοῦ πάντων ὁ σοφὸς Ἀβραὰμ ὀλιγοχροنيώτατος εἰσάγεται; κἀκεῖνων μὲν, οἷμαι, οἱ μακροβιώτατοι γεγόνασιν, οὐδὲ εἷς, οὐτοσί δὲ ἀναγέγραπται πρεσβύτερος· φασὶ γοῦν οἱ χρησμοί, ὅτι «Ἀβραὰμ ἦν πρεσβύτερος προβεβηκὼς καὶ κύριος εὐλόγησε τὸν Ἀβραὰμ κατὰ πάντα» (Gen. 24, 1).

τοῦτό μοι δοκεῖ τὸ προκείμενον αἰτίας ἀπόδοσις εἶναι, δι' ἣν πρεσβύτερος ἐλέχθη ὁ σοφός· ἐπιφροσύνη γὰρ θεοῦ τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μέρος ὅταν εὖ διατεθῇ καὶ μὴ καθ' ἓν εἶδος ἀλλὰ κατὰ πάσας τὰς ἐπιβολὰς εὐλογιστῇ, πρεσβυτέρῳ χρώμενον γνώμη καὶ αὐτὸ δῆπου πρεσβυτερόν ἐστιν.

οὕτως καὶ τοὺς συνέδρους τοῦ θεοφιλοῦς τὸν δέκα ἐβδομάδων ἀριθμὸν εἰληχότας πρεσβυτέρους ὀνομάζειν ἔθος· λέγεται γάρ· «συνάγαγέ μοι ἐβδομήκοντα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραήλ, οὓς αὐτὸς σὺ οἶδας ὅτι οὗτοί εἰσι πρεσβύτεροι» (Num. 11, 16).

οὐκοῦν οὐ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων γέροντας νομιζομένους ὡς ἱεροφάντας, ἀλλ' οὓς ὁ σοφὸς οἶδε μόνος, τῆς τῶν πρεσβυτέρων ἡξίωσε προσήσεως· οὓς μὲν γὰρ ἂν οὗτος ἀποδοκιμάσῃ καθάπερ ἀργυραμοιβὸς ἀγαθὸς ἐκ τοῦ τῆς ἀρετῆς νομίσματος, κεκιβδηλευμένοι νεωτεροποιοὶ τὰς ψυχὰς ἅπαντες· οὓς δ' ἂν γνωρίμους ἐθελήσῃ ποιήσασθαι,

δόκιμοί τε καὶ τὸ φρόνημα πρεσβύτεροι κατὰ τὸ ἀναγκαῖόν εἰσιν.

ἐνὶ μέντοι νόμου διατάγματι τοῖς ἀκούειν ἐπισταμένοις ἑκάτερον ὧν εἶπον ἐναργέστερον φανεῖται δεδηλωκώς· «ἐὰν γὰρ γένωνται» φησὶν «ἄνθρωπῳ δύο γυναῖκες, ἡγαπημένη καὶ μισουμένη, καὶ τέκωσιν αὐτῷ ἡ ἡγαπημένη καὶ ἡ μισουμένη, καὶ γένηται υἱὸς πρωτότοκος τῆς μισουμένης, ἥ ἂν ἡμέρα κληροδοτῇ τοῖς υἱοῖς τὰ ὑπάρχοντα, οὐ δυνήσεται πρωτοτοκεῦσαι τῷ υἱῷ τῆς ἡγαπημένης ὑπεριδὼν τὸν υἱὸν τῆς μισουμένης τὸν πρωτότοκον· ἀλλὰ τὸν πρωτότοκον υἱὸν τῆς μισουμένης ἐπιγνώσεται, δοῦναι αὐτῷ διπλᾶ ἀπὸ πάντων ὧν ἐὰν εὔρεθῇ αὐτῷ, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀρχὴ τέκνων αὐτοῦ καὶ τούτω καθέκει τὰ πρωτοτόκια» (Deut. 21, 15-17).

παρατετήρηκας ἤδη, ὅτι τὸν μὲν τῆς στεργομένης υἱὸν οὐδέποτε πρωτότοκον ἢ πρεσβύτερον καλεῖ, τὸν δὲ τῆς μισουμένης πολλάκις· καίτοι τοῦ μὲν τὴν γένεσιν προτέρου, τοῦ δὲ ἐκ τῆς στυγουμένης ὑστέρου δεδήλωκεν εὐθὺς ἀρχόμενος τῆς προστάξεως· «ἐὰν γὰρ τέκωσι» φησὶν «ἡ ἡγαπημένη καὶ ἡ μισουμένη.» ἀλλ' ὅμως τὸ μὲν τῆς προτέρας γέννημα, κἂν πολυχρονιώτερον ᾖ, νεώτερον παρ' ὁρθῷ λόγῳ δικάζοντι νενόμισται, τὸ δὲ τῆς ὑστέρας, κἂν ἐν τοῖς κατὰ τὴν γένεσιν χρόνοις ὑστερίζῃ, τῆς μείζονος καὶ πρεσβυτέρας μοίρας ἡξίωται.

διὰ τί; ὅτι τῶν γυναικῶν τὴν μὲν στεργομένην ἡδονῆς, τὴν δὲ στυγουμένην φρονήσεως εἶναί φαμεν σύμβολον· τῆς μὲν γὰρ ὁ πολὺς ὄμιλος ἀνθρώπων τὴν συνουσίαν ὑπερφυῶς ἀγαπᾷ δελέατα καὶ φίλτρα ἐξ ἑαυτῆς ἐπαγωγότατα ἐνδιδούσης ἀπὸ γενέσεως ἀρχῆς ἄχρι πανυστάτου γήρως, τῆς δὲ ἐκτόπως τὸ αὐστηρὸν καὶ

περίσεμνον διαμεμίσηκε καθάπερ οἱ ἄφρονες παῖδες τὰς τῶν γονέων καὶ τρεφόντων ὠφελιμωτάτας μὲν ἀτερπεστάτας δὲ ὑψηγήσεις.

τίκτουσι δ' ἀμφοτέραι, ἡ μὲν τὸν φιλήδονον, ἡ δ' αὖ τὸν φιλάρετον ἐν ψυχῇ τρόπον. ἀλλ' ὁ μὲν φιλήδονος ἀτελής καὶ ὄντως ἀεὶ παῖς ἐστὶ, κἂν εἰς πολυετίας αἰῶνα μήκιστον ἀφίκηται, ὁ δ' αὖ φιλάρετος ἐν γερουσίᾳ τῆς φρονήσεως ἐξ ἔτι σπαργάνων, τὸ τοῦ λόγου δὴ τοῦτο, ἀγήρως ὦν τάττεται·

παρὸ καὶ λίαν ἐμφαντικῶς εἴρηκεν ἐπὶ τοῦ τῆς μισουμένης ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀρετῆς γεγονότος, ὅτι «οὗτός ἐστιν ἀρχὴ τέκνων», καὶ τάξει καὶ ἡγεμονίᾳ δήπου πρῶτος ὢν, «καὶ τούτῳ καθήκει τὰ πρωτοτόκια» νόμῳ φύσεως, οὐκ ἀνομίᾳ τῇ παρ' ἀνθρώποις.

ἐπόμενος οὖν αὐτῷ καὶ ὥσπερ ἐπὶ προτεθέντα σκοπὸν ἀφιεῖς εὐστόχως τὰ βέλη κατὰ ἀκολουθίαν εἰσάγει τὸν Ἰακώβ γενέσει μὲν τοῦ Ἡσαῦ νεώτερον – ὅτι ἀφροσύνη μὲν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐστὶν ἡμῖν σύντροφος, ὁψίγονος δ' ὁ τοῦ καλοῦ ζῆλος, – δυνάμει δὲ πρεσβύτερον· παρὸ καὶ τῶν πρωτοτοκίων ὁ μὲν Ἡσαῦ ἐξίσταται, μεταποιεῖται δ' οὗτος εἰκότως.

τούτοις συνάδει καὶ τὰ ἐπὶ τῶν υἱῶν Ἰωσήφ ἐκ πολλῆς περισκέψεως ἀνεζητημένα, ἡνίκα ἐνθουσιῶν ὁ σοφὸς ἀντικρὺς παρεστηκότων οὐκ ἐπιτίθησι ταῖς κεφαλαῖς ἐξ ἐναντίας καὶ κατ' εὐθὺ τὰς χεῖρας ἐπενεγκών, ἀλλ' ἐναλλάξας, ὅπως τῇ μὲν εὐωνύμῳ τοῦ πρεσβυτέρου δοκοῦντος εἶναι, τοῦ δὲ νεωτέρου τῇ δεξιᾷ ψαύσῃ (Gen. 48, 13. 14).

καλεῖται δ' ὁ μὲν [έν] γενέσει πρεσβύτερος Μανασσῆς, ὁ δὲ νεώτερος Ἐφραΐμ· ταῦτα δ' εἰ μεταληφθεῖη τὰ ὀνόματα εἰς Ἑλλάδα γλώτταν, μνήμης καὶ ἀναμνήσεως εὐρεθήσεται σύμβολα· ἐρμηνεύεται γὰρ Μανασσῆς μὲν «ἐκ λήθης» – τὸ δ' ἐστὶν ὀνόματι ἐτέρῳ καλούμενον ἀνάμνησις· ὁ γὰρ ὢν ἐπελάθετο εἰς ἀνάμνησιν ἐρχόμενος ἔξω πρόεισι τῆς λήθης, – Ἐφραΐμ δὲ καρποφορία, μνήμης πρόσρησις οἰκειοτάτη, διότι καρπὸς ὠφελιμώτατος καὶ τῷ ὄντι ἐδώδιμος ψυχαῖς τὸ ἄληστον ἐν μνήμαις ἀδιαστάτοις.

μνήμαι μὲν οὖν ἡνδρωμένοις ἤδη καὶ παγίοις συντυγχάνουσι, παρὸ καὶ νεώτεραι ἐνομίσθησαν ὁψὲ φυόμεναι· λήθη δὲ καὶ ἀνάμνησις ἐπαλλήλως σχεδὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐκάστῳ σύνεισιν, οὗ ἕνεκα τὰ χρόνου πρεσβεῖα εὐρηνται καὶ ἐπ' εὐωνύμοις παρὰ σοφῶ ταξιαρχοῦντι τάττονται· τῶν δὲ ἀρετῆς αἱ μνήμαι κοινωνήσουσι πρεσβείων, ἃς ὁ θεοφιλὴς δεξιωσάμενος τῆς ἀμείνονος παρ' ἑαυτῷ μοίρας ἀξιώσει.

Νήψας οὖν ὁ δίκαιος καὶ γνοὺς ὅσα «ἐποίησεν αὐτῷ ὁ νεώτερος αὐτοῦ υἱὸς» ἀρὰς χαλεπωτάτας τίθεται· τῷ γὰρ ὄντι ὅταν ὁ νοῦς νήψη, κατὰ τὸ ἀκόλουθον εὐθύς αἰσθάνεται ὅσα ἡ νεωτεροποιὸς ἐν αὐτῷ κακία πρότερον εἰργάζετο, ἃ μεθύων ἀδυνάτως καταλαβεῖν εἶχε.

τίνι μέντοι καταρᾶται, σκεπτέον· ἐν γάρ τι καὶ τοῦτο τῶν ἐρεύνης ἀξίων ἐστίν, ἐπειδήπερ οὐ τῷ δοκοῦντι ἡμαρτηκέναι παιδί, ἀλλὰ τῷ ἐκείνου μὲν υἱῷ, ἑαυτοῦ δὲ υἱωνῷ, οὗ φανερόν οὐδὲν εἷς γε τὸ παρὸν ἀδίκημα, οὐ μικρὸν οὐ μέγα, δεδήλωκεν·

ὁ μὲν γὰρ ἐκ περιεργίας ἰδεῖν τὸν πατέρα γυμνὸν ἐθελήσας καὶ γελάσας ἃ εἶδε καὶ ἐκλαλήσας τὰ δεόντως

ἡσυχασθέντα ὁ υἱὸς ἦν τοῦ Νῶε Χάμ, ὁ δὲ ἐφ' οἷς ἕτερος ἠδίκησε τὰς αἰτίας ἔχων καὶ τὰς ἀρὰς καρπούμενος Χανανάν ἐστι· λέγεται γὰρ «ἐπικατάρατος Χανανάν· παῖς οἰκέτης [δοῦλος δούλων] ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ» (Gen. 9, 25).

τί γὰρ ἡμάρτηκεν, ὡς ἔφην, οὗτος; ἀλλ' ἐσκέψαντο μὲν ἐφ' ἑαυτῶν ἴσως οἷς ἔθος ἀκριβοῦν τὰς ῥητὰς καὶ προχείρους ἀποδόσεις ἐν τοῖς νόμοις· ἡμεῖς δὲ πειθόμενοι τῷ ὑποβάλλοντι ὀρθῶ λόγῳ τὴν ἐγκειμένην ἀπόδοσιν διερμηνεύσωμεν ἐκεῖνα ἀναγκαίως προειπόντες· σχέσις καὶ κίνησις διαφέρουσιν ἀλλήλων·

ἡ μὲν γὰρ ἐστὶν ἡρεμία, φορὰ δὲ ἡ κίνησις· ἥς εἶδη δύο, τὸ μὲν μεταβατικόν, τὸ δὲ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον εἰλούμενον. σχέσει μὲν οὖν ἀδελφὸν ἔξις, κινήσει δ' ἐνέργεια.

τὸ δὲ λεγόμενον παραδείγματι οἰκεῖω γνωριμώτερον γένοιτ' ἂν· τέκτονα καὶ ζωγράφον καὶ γεωργὸν καὶ μουσικὸν καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας, κἂν ἡσυχίαν ἄγωσι μηδὲν τῶν κατὰ τὰς τέχνας ἐνεργοῦντες, οὐδὲν ἦττον τοῖς εἰρημένοις ἔθος καλεῖν ὀνόμασιν, ἐπεὶ τὴν ἐν ἐκάστοις ἐμπειρίαν καὶ ἐπιστήμην ἀνειληφότες ἔχουσιν.

ἐπειδὴν δὲ ὁ τεκτονικὸς ξύλων ὕλην ἐργάζεται λαβών, ὁ δὲ ζωγράφος τὰ οἰκεῖα κερασάμενος χρώματα ἐπὶ τοῦ πίνακος διαγράφη τοὺς τύπους ὧν ἂν διανοῇται, ὁ δ' αὖ γεωργὸς ἀνατέμνων γῆς αὐλακὰς καταβάλλῃ τὰ σπέρματα, κληματίδας δὲ καὶ μοσχεύματα δένδρων ἐμφυτεύῃ, ἅμα δὲ τροφὴν ἀναγκαιοτάτην ἄρρη καὶ ἐποχετεύῃ τοῖς φυτευθεῖσι καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα γεωργικὰ πᾶσιν ἐγχειρῇ, ὁ δ' αὖ μουσικὸς αὐλοῖς καὶ κιθάραις καὶ τοῖς ἄλλοις ὀργάνοις μέτρα καὶ ῥυθμοὺς καὶ πάσας μέλους ιδέας ἀρμόττη – δύναται δὲ καὶ δίχρα τῶν χειροκμήτων τῷ τῆς φύσεως

ὀργάνῳ χρῆσθαι διὰ φωνῆς ἡρμοσμένης πᾶσι τοῖς φθόγγοις – καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος τεχνιτῶν εἴπερ ἐγχειρεῖ, τοῖς κατὰ τὰς ἐπιστήμας ἕτερα ἐξ ἀνάγκης οἰκεῖα τοῖς προτέροις ὀνόματα προσγίνεται, τῷ μὲν τέκτονι τὸ τεκτονεῖν, τῷ δὲ ζωγράφῳ τὸ ζωγραφεῖν ἤδη, καὶ τὸ γεωργεῖν μέντοι τῷ γεωργῷ, καὶ τὸ αὐλεῖν ἢ κιθαρίζειν ἢ ἄδειν ἢ τι τῶν παραπλησίων ποιεῖν τῷ μουσικῷ.

τίσιν οὖν οἱ ψόγοι καὶ οἱ ἔπαινοι παρακολουθοῦσιν; ἄρ' οὐχὶ τοῖς ἐνεργοῦσι καὶ δρῶσι; κατορθοῦντες μὲν γὰρ ἔπαινον, ψόγον δ' ἔμπαινον καρποῦνται διαμαρτάνοντες. οἱ δ' ἄνευ τοῦ τι ποιεῖν ἐπιστήμονες αὐτὸ μόνον, ἀκίνδυνον γέρας εἰληφότες ἡσυχίαν ἡρεμοῦσιν.

ὁ αὐτὸς τοίνυν λόγος ἐφαρμόττει καὶ τοῖς κατ' ἀφροσύνην καὶ συνόλως τοῖς κατ' ἀρετὴν τε καὶ κακίαν· οἱ φρόνιμοί τε καὶ σώφρονες καὶ ἄνδρες καὶ δίκαιοι τὰς ψυχὰς μυρίοι γεγονάσι φύσεως μὲν εὐμοιρία, νομίμοις δ' ὑψηλήσεσι, πόνοις δ' ἀηττήτοις καὶ ἀοκνοτάτοις χρησάμενοι, τὸ δὲ κάλλος τῶν ἐν ταῖς διανοαῖς ἀγαλμάτων οὐκ ἴσχυσαν ἐπιδείξασθαι διὰ πενίαν ἢ ἀδοξίαν ἢ νόσον σώματος ἢ τὰς ἄλλας κῆρας ὅσαι τὸν ἀνθρώπινον περιπολοῦσι βίον.

οὐκοῦν οὗτοι μὲν ὥσπερ δεδεμένα καὶ καθειργμένα ἐκτήσαντο ἀγαθὰ, ἕτεροι δ' εἰσὶν οἱ λελυμένοις καὶ ἀφέτοις καὶ ἐλευθέροις ἐχρήσαντο πᾶσι τὰς εἰς ἐπίδειξιν ὕλας ἀφθονωτάτας προσλαβόντες·

ὁ μὲν φρόνιμος ἰδίων τε καὶ κοινῶν προστασίαν πραγμάτων, οἷς σύνεσιν καὶ εὐβουλίαν ἐνεπιδείξεται· ὁ δὲ σώφρων τὸν εἰς ἀσωτίαν δεινὸν ἐπᾶραι καὶ παρακαλέσαι τυφλὸν πλοῦτον, ἵνα βλέποντα ἀποδείξῃ· ὁ δὲ δίκαιος

ἀρχήν, δι' ἧς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμειν ἐκάστω τῶν ὄντων ἀκωλύτως δυνατὸς ἔσται· ὁ δ' ἀσκητῆς εὐσεβείας ἱερωσύνην καὶ χωρίων ἱερῶν καὶ τῆς ἐν τούτοις ἀγιστείας ἐπιμέλειαν.

ἄνευ δὲ τούτων ἀρεταὶ μὲν εἰσιν, ἀκίνητοι δὲ ἀρεταὶ καὶ ἡσυχίαν ἄγουσαι, καθάπερ ὁ τεθησαυρισμένος ἐν ἀφανέσι γῆς μυχοῖς ἄργυρος τε καὶ χρυσὸς οὐδὲν χρήσιμος.

πάλιν τοίνυν κατὰ τὰ ἐναντία μυρίους ἔστιν ἰδεῖν ἀνάνδρους, ἀκολάστους, ἄφρονας, ἀδίκους, ἀσεβεῖς ἐν ταῖς διανοίαις ὑπάρχοντας, τὸ δὲ κακίας ἐκάστης αἷσχος ἀδυνατοῦντας ἐπιδείκνυσθαι δι' ἀκαιρίαν τῶν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν καιρῶν, ἐπειδὴν δὲ τοῦ δύνασθαι πολλὴ καὶ μεγάλη κατασκήψη φορὰ, γῆν καὶ θάλατταν ἄχρι τερμάτων ἀμυθήτων ἀναπιμπλάντας κακῶν καὶ μηδέν, μὴ μικρὸν μὴ μέγα, ἀζήμιον ἔωντας, ἀλλὰ ρύμη μιᾷ ἀνατρέποντάς τε καὶ φθείροντας·

ὥσπερ γὰρ τοῦ πυρὸς ἡ δύναμις ἀπουσία μὲν ὕλης ἡσυχάζει, παρουσία δὲ ἀνακαίεται, οὕτως καὶ ὅσαι πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν ψυχῆς δυνάμεις ἀφορῶσι, σβέννυνται μὲν ἀκαιρίαις, καθάπερ ἔφην, καιρῶν, τυχηραῖς δ' εὐπορίαις ἀναφλέγονται.

τίνος δὴ ταῦθ' εἵνεκα εἶπον ἢ τοῦ διδάξαι χάριν, ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Νῶε Χάμ ἡρεμούσης κακίας ἐστὶν ὄνομα, ὁ δὲ υἱῶνδὸς ἤδη καὶ κινουμένης; ἐρμηνεύεται γὰρ θέρμη μὲν Χάμ, σάλος δὲ Χαναάν.

θέρμη δὲ ἐν μὲν σώματι πυρετὸν ἐμφαίνει, κακίαν δὲ ἐν ψυχᾷ· ὥς γάρ, οἶμαι, καταβολὴ πυρετοῦ νόσος ἐστὶν οὐ μέρους ἀλλ' ὅλου σώματος, οὕτως ὅλης τῆς ψυχῆς ἀρρώστημά ἐστι κακία. ἀλλ' ὅτε μὲν ἡρεμεῖ, ὅτε δὲ κινεῖται·

τὴν δὲ κίνησιν αὐτῆς ὀνομάζει σάλον, ὃς Ἑβραίων γλώττῃ Χαναὰν καλεῖται.

νομοθετῶν δὲ οὐδεὶς ἐπιτίμιον ὀρίζει κατὰ ἀδίκων ἡρεμούντων, ἀλλὰ δὴ κινουμένων καὶ τοῖς κατὰ ἀδικίαν ἔργοις χρωμένων, καθάπερ οὐδὲ τῶν δακετῶν οὐδὲν ἀνὴρ μέτριος κτείνειν ἂν ἐθελήσαι μὴ μέλλον δάκνειν· λόγῳ γὰρ ὑπεξαιρετέον ψυχῆς ὡμότητα φύσει [καὶ] κατὰ πάντων φονῶσαν.

εἰκότως οὖν ὁ δίκαιος τὰς ἀρὰς τῷ υἱωνῷ Χαναὰν δόξει τίθεσθαι· δόξει δὲ εἶπον, ὅτι δυνάμει τῷ υἱῷ Χὰμ δι' ἐκείνου καταρᾶται· κινήσεις γὰρ πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν Χὰμ αὐτὸς γίνεται Χαναὰν. ἐν γὰρ τὸ ὑποκείμενον κακία, ἥς τὸ μὲν ἐν σχέσει, τὸ δὲ ἐν κινήσει θεωρεῖται· πρεσβύτερον δὲ κινήσεως σχέσις, ὥς ἐγγόνου λόγον ἔχειν τὸ κινούμενον πρὸς τὸ ἰσχύμενον·

παρὸ καὶ τοῦ Χὰμ υἱὸς ὁ Χαναὰν φυσικῶς ἀναγράφεται, σάλος ἡρεμίας, ἵνα καὶ τὸ ἐτέρωθι λεχθὲν ἐπαληθεύῃ τὸ «ἀποδιδουὺς ἀνομίας πατέρων ἐπὶ υἱούς, ἐπὶ τρίτους καὶ ἐπὶ τετάρτους» (Exod. 20, 5)· ἐπὶ γὰρ τὰ ἀποτελέσματα καὶ ὥς ἂν ἔγγονα τῶν λογισμῶν στείχουσιν αἱ τιμωρίαι, κατ' αὐτοὺς ἐκείνων, εἰ μηδεμία προσγένοιτο πρᾶξις ἐπίληπτος, ἀποδιδρασκόντων τὰ ἐγκλήματα.

διὰ τοῦτο μέντοι κὰν τῷ νόμῳ τῆς λέπρας ὁ μέγας πάντα Μωυσῆς τὴν μὲν κίνησιν καὶ ἐπὶ πλεον αὐτῆς φορὰν καὶ χύσιν ἀκάθαρτον, τὴν δ' ἡρεμίαν καθαρὰν ἀναγράφει· λέγει γὰρ ὅτι «ἐὰν διαχέηται ἐν τῷ δέρματι, μιανεῖ ὁ ἱερεὺς. ἐὰν δὲ κατὰ χώραν μείνῃ τὸ τηλαύγημα καὶ μὴ διαχέηται, καθαριεῖ» (Lev. 13, 22. 23)· ὥστε τὴν μὲν ἡσυχίαν καὶ μονὴν κακιῶν καὶ παθῶν τῶν κατὰ ψυχὴν – ταῦτα γὰρ

αίνιττεται διὰ τῆς λέπρας - οὐχ ὑπαίτιον εἶναι, τὴν δὲ κίνησιν καὶ φορὰν ὑποχον δέοντως.

τὸ παραπλήσιον καὶ ἐν τοῖς πρὸς τὸν Κάιν χρησθεῖσι λογίοις περιέχεται σημειωδέστερον· λέγεται γὰρ πρὸς αὐτόν· ὦ οὗτος, «ἡμαρτες, ἡσύχασον» (Gen. 4, 7), τοῦ μὲν ἁμαρτάνειν, ὅτι κινεῖσθαι καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν κακίαν ἦν, ὄντος ἐνόχου, τοῦ δ' ἡσυχάζειν, ὅτι ἴσχεσθαι καὶ ἡρεμεῖν, ἀνυπαίτιου καὶ σωτηρίου.

Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς γε, οἶμαι, προεῖρηται. τὰς δ' ἀρὰς [ἔχοντα], ὃν ἔχουσι λόγον, ἴδωμεν· «ἐπικατάρατος» φησί «Χαναάν· παῖς οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ»· καὶ «εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς Σὴμ, καὶ ἔσται Χαναάν δοῦλος αὐτοῖς» (Gen. 9, 25. 26).

ἔφαμεν πάλαι, ὅτι Σὴμ ἐπώνυμός ἐστιν ἀγαθοῦ, καλούμενος οὐκ ὀνόματος εἶδει, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος αὐτοῦ ὄνομα, παρόσον τὸ ἀγαθὸν ὀνομαστὸν μόνον καὶ εὐφημίας καὶ εὐκλείας ἄξιον, ὡς ἔμπαλιν ἀνώνυμον καὶ δυσώνυμον τὸ κακόν.

τίνος οὖν τὸν τῆς φύσεως τάγαθοῦ μεμοιραμένον εὐχῆς ἄξιοι; τίνος; καινοτάτης καὶ παρηλλαγμένης, ἥ θνητὸς οὐδεὶς ὑπηρετῆσαι δυνατός, ἀφ' ἧς σχεδὸν ὥσπερ ἀπ' ὠκεανοῦ ῥέουσιν αἱ ἄφθονοι καὶ ἀέναοι πλημμυροῦσαι καὶ ἀναχεόμεναι τῶν καλῶν πηγαί. τὸν γὰρ κύριον καὶ θεὸν τοῦ τε κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πάντων ἰδίᾳ θεὸν κατ' ἐξάίρετον χάριν τοῦ Σὴμ ἀνακαλεῖ.

καὶ ὅρα· τίνας ὑπερβολὰς τοῦτο οὐχ ὑπερβάλλει; σχεδὸν γὰρ ἰσότημος ὁ τούτου λαχὼν γίνεται κόσμῳ· ὅτε γὰρ τὸ ἐπιστατοῦν καὶ κηδόμενον ἀμφοῖν ταυτόν, καὶ τὰ ἐπιτροπευόμενα κατ' ἀναγκαῖον εὐθύς ἐστιν ἰσότημα.

μήποτε δὲ καὶ ἐπιδραψιλεύεται τὰ τῶν δωρεῶν· τοῦ μὲν γὰρ αἰσθητοῦ κόσμου δεσποῖτης καὶ εὐεργέτης ἀνεΐρηται διὰ τοῦ κύριος καὶ θεός, τοῦ δὲ νοητοῦ ἀγαθοῦ σωτὴρ καὶ εὐεργέτης αὐτὸ μόνον, οὐχὶ δεσποῖτης ἢ κύριος· φίλον γὰρ τὸ σοφὸν θεῷ μᾶλλον ἢ δοῦλον.

παρὸ καὶ σαφῶς ἐπὶ Ἀβραὰμ φάσκει· «μὴ ἐπικαλύψω ἐγὼ ἀπὸ Ἀβραὰμ τοῦ φίλου μου» (Gen. 18, 17); ὁ δὲ ἔχων τὸν κλῆρον τοῦτον πέραν ὅρων ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας προελήλυθε· μόνος γὰρ εὐγενῆς ἄτε θεὸν ἐπιγεγραμμένους πατέρα καὶ γεγονῶς εἰσποιητὸς αὐτῷ μόνος υἱός· οὐ πλούσιος, ἀλλὰ πάμπλουτος, ἐν ἀφθόνοις καὶ γνησίοις, οὐ χρόνῳ παλαιουμένοις, καινουμένοις δὲ καὶ ἡβῶσιν ἀεὶ τρυφῶν ἀγαθοῖς μόνους·

οὐκ ἔνδοξος, ἀλλ' εὐκλεής, τὸν μὴ κολακεῖα νοθοῦμενον, ἀλλὰ βεβαιούμενον ἀληθείᾳ καρπούμενος ἔπαινον· μόνος βασιλεύς, παρὰ τοῦ πανηγεμόνου λαβὼν τῆς ἐφ' ἅπασιν ἀρχῆς τὸ κράτος ἀνανταγώνιστον· μόνος ἐλεύθερος, ἀφειμένος ἀργαλεωτάτης δεσποίνης, κενῆς δόξης, ἣν ὑπέραυχον οὔσαν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ἄνωθεν ὁ ἐλευθεροποιὸς καθεῖλε θεός.

τούτῳ δὴ τῷ τοσοῦτων καὶ οὕτως ὑπερβαλλόντων καὶ ἀθρόων ἀξιοθέντι ἀγαθῶν τί προσήκει ποιεῖν ἢ λόγοις καὶ ῥημασὶ καὶ ὕμνοις τὸν εὐεργέτην ἀμείβεσθαι; τοῦτ' ἔσθ', ὡς ἔοικεν, ὃ αἰνίττεται διὰ τοῦ «εὐλογημένος κύριος ὁ θεὸς Σὴμ», ἐπειδὴ τῷ τὸν θεὸν ἔχοντι κλῆρον εὐλογεῖν καὶ ἐπαινεῖν αὐτὸν ἀρμόττει μόνον τοῦτ' ἀντιπαρασχεῖν δυναμένῳ, τὰ δ' ἄλλα ἀνὰ κράτος πάνθ' ἀπλῶς ἀδυνατοῦντι.

Τῷ μὲν δὴ Σὴμ εὐχεται ταῦτα· τῷ δ' Ἰάφεθ ὅποια, θεασώμεθα· «πλατύναι» φησὶν «ὁ θεὸς τῷ Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Σὴμ, καὶ γενέσθω Χαναάν δοῦλος αὐτοῖς» (Gen. 9, 27).

τοῦ ἀγαθὸν ἡγουμένου τὸ καλὸν μόνον ἔσταλται καὶ συνῆκται τὸ τέλος – ἐνὶ γὰρ μυρίων ὄντων τῶν περὶ ἡμᾶς τῷ ἡγεμόνι νῶ συνέζευκται, – τοῦ δὲ τρισὶν ἐφαρμόζοντος αὐτὸ γενεσιν, τῷ περὶ ψυχὴν, τῷ περὶ σῶμα, τῷ περὶ τὰ ἐκτός, ἅτ' εἰς πολλὰ καὶ ἀνόμοια κατακερματιζόμενον εὐρύνεται.

διόπερ οἰκείως εὐχεται τούτῳ προσγενέσθαι πλάτος, ὅπως καὶ ταῖς περὶ ψυχὴν ἀρεταῖς, φρονήσει καὶ σωφροσύνῃ καὶ ἐκάστη τῶν ἄλλων, χρῆσθαι δύναιτο καὶ ταῖς σώματος, ὑγείᾳ καὶ εὐαισθησίᾳ δυνάμει τε καὶ ῥώμῃ καὶ ταῖς τούτων συγγενέσιν, ἔτι μέντοι καὶ τοῖς ἐκτός πλεονεκτήμασιν, ὅσα εἰς πλοῦτον καὶ δόξαν ἀπόλαυσίν τε καὶ χρῆσιν τῶν ἀναγκαίων ἡδονῶν ἄγεται.

περὶ μὲν τοῦ πλάτους ταῦτα. τίνα δὲ ἐν τοῖς οἴκοις εὐχεται τοῦ Σὴμ κατοικῆσαι, σκεπτέον· σαφῶς γὰρ οὐ μεμήνυκεν. ἔνεστι μὲν δὴ φάναι, ὅτι τὸν ἡγεμόνα τοῦ παντός. τίς γὰρ οἶκος παρὰ γενέσει δύναιτ' ἂν ἀξιοπρεπέστερος εὐρεθῆναι θεῷ πλην ψυχῆς τελείως κεκαθαρμένης καὶ μόνον τὸ καλὸν ἡγουμένης ἀγαθόν, τὰ δὲ ἄλλα ὅσα νενόμισται ἐν δορυφόρων καὶ ὑπηκόων λόγῳ ταττούσης;

κατοικεῖν δὲ ἐν οἴκῳ λέγεται ὁ θεὸς οὐχ ὥς ἐν τόπῳ – περιέχει γὰρ τὰ πάντα πρὸς μηδενὸς περιεχόμενος, – ἀλλ' ὥς πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐκείνου τοῦ χωρίου διαφερόντως ποιούμενος· παντὶ γὰρ τῷ δεσπίζοντι οἰκίας ἢ

ταύτης κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἀνῆπται φροντίς.

εὐχέσθω δὴ πᾶς θεῶ, ὅτω τὸ θεοφιλὲς ὠμβρησεν ἀγαθόν, οἰκήτορος λαχεῖν τοῦ πανηγεμόνος, ὃς τὸ βραχὺ τοῦτο οἰκοδόμημα, τὸν νοῦν, ἐξαίρων εἰς ὕψος ἀπὸ γῆς τοῖς οὐρανοῦ συνάψει πέρασι.

καὶ τὸ ῥητὸν μέντοι συνάδειν ἔοικεν· ὁ γὰρ Σὴμ ὥσανεὶ ῥίζα καλοκάγαθίας ὑποβέβληται, δένδρον δ' ἡμεροτοκοῦν ἐκ ταύτης ὁ σοφὸς Ἀβραὰμ ἀνέδραμεν, οὗ τὸ αὐτήκοον καὶ αὐτομαθὲς γένος, Ἰσαάκ, ὁ καρπὸς ἦν, ἀφ' οὗ πάλιν αἱ διὰ πόνων ἀρεταὶ κατασπείρονται, ὧν ἀθλητὴς ἐστὶν ὁ τὴν πρὸς πάθη πάλην γεγυμνασμένος Ἰακώβ, ἀγγέλοις ἀλείπταις, λόγοις, χρώμενος.

οὗτος τῶν δώδεκα κατάρχει φυλῶν, ἃς οἱ χρησιμοὶ «βασίλειον καὶ ἱεράτευμα θεοῦ» (Exod. 19, 6) φασιν εἶναι κατὰ τὴν πρὸς τὸν πρῶτον Σὴμ εὐλογίαν, οὗ τοῖς οἴκοις ἦν εὐχὴ τὸν θεὸν <ἐν>οικῆσαι· βασίλειον γὰρ ὁ βασιλέως δῆπουθεν οἶκος, ἱερὸς ὄντως καὶ μόνος ἄσυλος.

ἴσως μέντοι τὰ τῆς εὐχῆς καὶ ἐπὶ τὸν Ἰάφεθ ἀναφέρεται, ὅπως ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Σὴμ ποιῆται τὰς διατριβάς· τῷ γὰρ καὶ τὰ σώματος καὶ τὰ ἐκτὸς πλεονεκτήματα ἀγαθὰ ἡγουμένῳ καλὸν εὖξασθαι πρὸς μόνον τὸ ψυχῆς ἀναδραμεῖν καὶ μὴ μέχρι τοῦ παντὸς αἰῶνος ἀληθοῦς δόξης διαμαρτεῖν, ἃ κοινὰ καὶ τῶν ἐπαρατοτάτων καὶ κακίστων ἐστίν, ὑγίειαν ἢ πολυχρηματίαν ἢ ὅσα ὁμοιότροπα, νομίσαντα εἶναι ἀγαθὰ, τῆς ἀψευδοῦς τῶν ἀγαθῶν μερίδος οὐδενὶ φαύλῳ συνταττομένης· ἀκοινώνητον γὰρ φύσει κακῷ τὸ ἀγαθόν.

διὰ τοῦτ' ἐν ψυχῇ μόνη τεθησαύρισται, ἥς τοῦ κάλλους οὐδενὶ μέτεστι τῶν ἀφρόνων· τοῦτο ὃ γε προ<φητικὸς>

λόγος τὸν σπουδαῖον ἔγραψεν εὐχθεσθαί τινι τῶν ἑαυτοῦ γνωρίμων λέγοντα «πρὸς μὲ ἀνάστρεψον» (Gen. 49, 22), ἵνα ἐπὶ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἐπανελθῶν, τὸ καλὸν ὡς ἀγαθὸν μόνον δεξιωσάμενος, τὰς τῶν ἑτεροδόξων παραδράμη περὶ τάγαθοῦ φήμας. Ἐν οὖν τοῖς οἴκοις τῆς ψυχῆς τοῦ λέγοντος μόνον εἶναι τὸ καλὸν ἀγαθὸν κατοικησάτω, παροικήσας ἐν τοῖς τῶν ἑτέρων, οἷς καὶ τὰ σωματικὰ καὶ τὰ ἐκτὸς τετίμηται.

εἰκότως μέντοι καὶ δοῦλον τὸν ἄφρονα τῶν ἀρετῆς μεταποιουμένων ἀνέγραψεν, ἵν' ἡ κρεῖττονος ἐπιστασίας ἀξιωθεὶς ἀμείνονι βίῳ χρήσῃται ἢ ἐπιμένων τῷ ἀδικεῖν μετ' εὐμαρείας αὐτοκράτορι ἡγεμόνων ἀρχῇ τῶν δεσποτῶν κολάζεται.